

“Borne heeft iets groots verricht”

H.J. Ellenbroek / Henk Kraaijenbrink

De rijshoutactie in de barre winter van februari 1953.

De titel is een citaat uit het verslag die gemeenteambtenaar H.J. Ellenbroek gemaakt heeft. De ondertitel geeft de inhoud weer. Ellenbroek, ook wel ‘Kleintje Ellenbroek’ genoemd, was in de jaren '50 bekend in Borne. Zijn kwaliteiten zijn te lezen in het boek *“De Melbuuln van Nazareth, bijnamen in en om Borne”* van Leo Leurink. De kwaliteiten van hem blijken ook uit zijn prachtig geschreven verslag *“Watersnood Februari 1953”*. Hij was dan ook correspondent van het dagblad ‘De Twentsche Courant’¹⁾. Hieronder een aanvulling op basis van het ‘Rijshout archief’ van de gemeente. Daarna het verslag dat Ellenbroek na de rijshoutactie gemaakt heeft en het lezen waard is. Uit alles blijkt de euforische stemming die er tijdens en na de actie heerste. Tot slot ter afronding een stukje ‘Na de actie’.

Hectische dagen.

In een handgeschreven notitie van een gemeenteambtenaar lees ik:

“4 Februari 1953, Wilmlink, Workerlanden 5, Bornerbroek²⁾ deelt om 11 uur mede dat hij over de radio gehoord heeft, dat er rijshout nodig is. Hij kan dat leveren.”³⁾

Zo kwam de gemeente te weten wat in Ouddorp op Goeree-Overflakkee nodig was. De ambtenaar zal contact opgenomen hebben met burgemeester H.B.A. Kaufmann. Deze nam direct de regie en moet contact hebben gehad met zijn collega in Weerselo. Er wordt vanuit Borne om 12.15 uur contact opgenomen met de Heidemij⁴⁾ in Enschede, waar technische kennis voor houtkap van rijshout aanwezig is. Een opzichter van de Heidemij komt die middag nog naar Borne om het aangeboden rijshout in Bornerbroek en Saasveld (voormalige gemeente Weerselo) te keuren.

Omdat er op 4 februari 's middags en in de nacht van 4 op 5 februari al gekapt wordt op beide locaties is er inmiddels ook verlichting aangelegd. Men werkt al op 4 februari door tot 5 uur v.m., alsook op 5 februari. In Saasveld wordt in de bossen bij de kerk gekapt in Bornerbroek bij het parochiehuis.

Om 18 uur op 4 februari wordt aan Ouddorp, in staccatostijl, het volgende bericht doorgegeven: *“Waarnemend burgemeester van Ouddorp. Uw oproep ontvangen. Vanavond worden 1000 bossen (rijshout) verzonden, komen om 5 uur in Rotterdam. Indien mogelijk direct per schip verzonden. Morgenvroeg volgt meer. Wilt u mij opgeven hoeveel u nodig hebt?”* Was getekend: *“Burgemeester Borne”*

Tegen 19 uur volgt bericht uit Ouddorp via radio IJmuiden. Er is nodig: *“Tweemaal 100.000 bos rijshout; 500 bos wiepband; 3000 bos gewone staakpalen en 3000 tuinlatten”*.

Op 4 februari 's avonds vertrekken een paar auto's met rijshout naar Rotterdam. Om te zorgen dat de eerste zending per vrachtwagen veilig in Rotterdam aan zal komen worden naam en E-nummer⁵⁾ van de

vrachtauto's genoteerd.

Om 9 uur v.m. op 5 februari volgt nader contact met Ouddorp. De notitie laat verder nog zien dat er dan al 55 mensen in Bornerbroek werken en 20 in Saasveld. In de loop van 5 februari melden zich nog 75 vrijwilligers. Ook worden raadsleden uit de kerkdorpen ingezet om nieuwe vrijwilligers te werven in Zenderen en Hertme. In het archief is ook een bericht aanwezig dat aangeeft dat in de gemeente Weerselo vrijwilligers worden geworven.

Al op 6 februari komt bericht uit Ouddorp dat de eerste zending rijshout daar is aangekomen. Vanaf 7 februari wordt het rijshout per schip vanaf Delden vervoerd.

Uit de handgeschreven ambtelijke notitie, die helaas niet voorzien is van een naam, wordt nog duidelijk dat in die hectische twee dagen ook nog gezorgd is voor eten, brood met spek en erwtensoep en drinken voor de hakkers en andere vrijwilligers.

Uit een tweede ambtelijke notitie, met een ander handschrift, blijkt wat gekapt kan en gebonden aangeleverd moet worden. De notitie geeft een uitvoerige beschrijving van wat er nodig is. Een interessant detail is nog dat er Hollandse; Brabantse; Friese en Gelderse bossen rijshout bestaan⁶⁾. Borne en Weerselo wordt gevraagd om het in Gelderse bossen aan te leveren. Alles na te lezen in normblad N 747 en N 748. Als rijshout is geschikt: *“gebleesde stevige wilgen; eiken; elzen; berken; esschen; esdoorn; hazelaar takken en naaldhout stammen.”*

De gehele actie duurde van 4 tot en met 18 februari 1953 met als hoogtepunt zaterdag 7 februari. Er is dan een toevloed van leerlingen van de HTexS en/of HTS⁷⁾ uit Enschede, maar ook uit vele Twentse plaatsen. Op beide locaties werken dan gezamenlijk dik 1000⁸⁾ man. Met spoed moet naar meer locaties worden gezocht om hout te kappen. W. Wilmlink (Workel) uit Bornerbroek heeft elders nog 2,5 ha die gekapt kan worden. Uiteindelijk wordt in Bornerbroek nog doorgewerkt t/m 18 februari. De zondagsrust is nog heilig en op zondag 8 februari wordt dus niet

gewerkt.

Borne en Weerselo trekken gezamenlijk op.

De rijshoutactie was een gezamenlijk initiatief van de gemeenten Borne en Weerselo. Daarbij had Borne, als grootste gemeente, de regie. De samenwerking met Weerselo blijkt uit oproep van gemeenteburgemeester G.H. Hesselink Jr. aan de inwoners van zijn gemeente van 5 februari, die begint met: *"Aan alle ongehuwde boerenzonen en knechten"*. Gehuwden niet welkom? Vanuit Borne gaat op 5 februari een bericht naar de gemeenten Stad Delden; Haaksbergen; Denekamp; Tubbergen en Losser, waarin wordt gevraagd mee te doen met de actie. Weerselo ontbreekt, die deed al mee. Merkwaardig genoeg ontbreekt gemeente Ambt Delden ook, vergeten in de hectiek?

De Bornse oproep was in ieder geval in Denekamp overgekomen en geëffectueerd. Dit blijkt uit klachtbrief van de burgemeester van (voormalige) gemeente Denekamp van 16 februari: *"Hierbij deel ik u mede, dat op Zaterdag j.l. twee trailers met rijshout zijn afgeleverd aan de haven te Delden. Dit hout was afkomstig van het 'landgoed Singraven', eigenaar Mr. W.F.J. Laan alhier. Bij de aflevering was niemand aanwezig, die belast was met de leiding, zodat de geleidebrief niet kon worden afgegeven."*

Dat Weerselo formeel deelnemer was blijkt mede uit de rapportage van Hesselink, na afloop van de actie, aan zijn eigen burgemeester Scholten. Borne krijgt een kopie.

Op een verzoek van de burgemeester van Borne aan de beheerder van het Twente-Rijnkanaal⁹⁾ om aan om schippers met rijshout voor Ouddorp voorrang te verlenen met het schutten werd bot gevangen. Misschien was het ook niet nodig.

Uit de diverse overzichten en nota's blijkt dat er uit de volgende plaatsen een of meerdere vrachtwagens en trailers werden gecharterd: Almelo; Borne; Delden; Hengelo; Holten; Enschede; Ommen, Ootmarsum; Rijssen en Wierden. Niet alle vervoerders brengen hun kosten in rekening bij de gemeente. Zo blijkt later bij het opsturen van de nota's aan de rijksoverheid.

Op 16 januari 1954 ontvangt Kaufmann een gespecificeerde rekening van de Heidemij. Over 12 werkzame dagen kan afgeleid worden dat de Heidemij per dag op beide locaties gemiddeld ruim 23 uur gewerkt heeft. Er was de altijd een deskundige aanwezig om te werken en de nodige vragen van amateurs te beantwoorden. Er moet dus de gehele periode dag en nacht gewerkt zijn. Er moet nog vermeld worden dat de toenmalige 'Foto HAVO' de gehele actie op film¹⁰⁾ heeft vastgelegd.

Geconcludeerd kan worden dat er op geen enkele wijze sprake was van bureaucratie. Waarom niet? Er was een ramp, protocollen voor deze ramp waren er niet en konden de actie ook niet hinderlijk

belemmeren.

Hieronder het integrale verslag van gemeente ambtenaar Ellenbroek. Voor de leesbaarheid heb ik het verslag onderverdeeld in paragrafen voorzien van haakjes. De spelling van de jaren '50 is aangehouden. Daarna volgt nog een stukje 'Na de actie'.

Watersnood Februari 1953

Overzicht Bornse rijshout hulpactie van Woensdag 4 Februari 1953 tot en met Woensdag 18 Februari.

Inleiding

Nu de stilte is teruggekeerd in de bossen te Saasveld en Bornebroek, waar in 14 dagen lang een bedrijvigheid heeft geheerst als nimmer tevoren en wij een overzicht gaan maken van de werkzaamheden, die in deze bewogen weken hebben plaatsgevonden, dan is alles weer zo geheel anders als de eerste dagen van de voor ons land zo rampzalige Februari-week.

Het leven herneemt zijn gewone gang, niet alleen hier, waar we voor de gruwel van de overstromingen gevrijwaard zijn gebleven, doch ook weer in de geteisterde gebieden. De mens vergeet en vergeet snel. Daarom is het goed nog eens even te herinneren van wat wij in de afgelopen weken mochten doen voor de geteisterde gebieden, want zonder overdrijving kan gezegd worden, dat Borne iets groots heeft verricht.

Wat het kappen en verzenden van rijshout voor herstel en verbetering van bedreigde dijken, het meest opviel was wel de grote spontaniteit, die de gehele bevolking aan de dag heeft gelegd.

Het is een bekend feit, dat in Borne de tegenstellingen groot zijn en weinig is er voor nodig om in deze gemeente een rel¹¹⁾ te veroorzaken, doch in deze dagen, nu landgenoten in nood verkeren, wist Borne wat haar plicht was en Borne heeft haar plicht gedaan en zelfs meer dan dat. Het was dan ook zoals burgemeester Kaufmann in één van zijn 'inspiratie-speeches' zeide: *"De grote nood, waarin ons vaderland verkeert heeft de mensen dichter bij elkaar gebracht en deze ramp heeft naast ontzagelijke ellende, die hierdoor over land en volk werd gebracht, nog weer eens overduidelijk getoond, hoe eensgezind en groot het Nederlandse volk is ten tijde van gevaar en nood. In deze dagen verdwijnen alle geschillen en alle verschillen"*.

Zo was het elders, zo was het ook in Borne. Want nauwelijks had Woensdagmiddag -als eerste in den lande- de oproep om vrijwilligers gericht of deze kwamen. Ze kwamen in grote getale en ze bleven komen de volgende dagen. Armen en rijken, jonge krachtige mannen, doch ook ouden en gebrekkigen, die normaal tot geen werk meer in staat zijn, toch

hun steentje bijdroegen tot lenigen der nood. Vooral in de eerste dagen zijn er voortreffelijke prestaties geleverd, hebben velen een uithoudingsvermogen aan de dag gelegd, dat alle lof verdient. De omstandigheden, waaronder gewerkt moest worden, waren zeer slecht. Het was bitter koud en dikwijls moest er gewerkt worden in stromende regen of felle striemende sneeuwbuien. Doch dit alles kon niet verhinderen, dat de mannen op hun post bleven, ze dachten niet aan dit ongerief en telden hun verkleumde en vermoeide ledematen niet, want ze wisten, dat daar in de overstromde gebieden de mensen veel ergere ontberingen moesten doorstaan, ze wisten dat daar met spanning uitgezien werd naar het rijshout, rijshout waaraan tot dusver door geen enkele Twent aandacht werd geschonken, doch dat nu nodig was om nog meer ellende, nog meer verlies aan mensenlevens te voorkomen.

De houthakkers en vervoerders

We zouden tal van prachtige staaltjes van opofferingsgezindheid kunnen geven, doch wij volstaan met enkele.

Zo van die Bornse spoorwegaarbeider, die Woensdagavond, na zijn werk, zich naar Bornerbroek repte om te werken, die eerste nacht tot des morgens 5 uur gezwogen heeft, de andere dag de Spoorwegen weer diende, doch des avonds weer present was en deze tweede nacht weer werkte. Deze man was de derde avond weer aanwezig en ook Zaterdag ontbrak hij niet op het appèl.

Wij denken aan die vele werknemers van Spanjaard, die hetzelfde gedaan hebben, die overdag tussen de weefgetouwen nauwelijks hun ogen konden openhouden, doch die elke avond, middag of ochtend trouw terug kwamen. We denken aan de velen, die loyaal aan een of meer snipperdagen opofferden om mee te kunnen helpen.

Wij memoreren hier de bijdrage, die de leerlingen van de Hogere Textielschool uit Enschede hebben geleverd. Als een der eersten kwamen zij hun

diensten aanbieden en zij hebben zeer goed werk geleverd. Onder deze leerlingen waren talrijke Ambonezen¹²⁾. Ook zij bleven niet achter. Voor hen was het werk in de bossen in dit jaargetijde een ware foltering, doch zij kwamen, bleven en kwamen weer terug. Wij hebben Ambonezen gezien, die, als zij een uur gewerkt hadden, meer op ijspegels leken dan op mensen. Er waren er, die met graagte een tiental gloeiend hete kopjes koffie opdranken om weer een beetje op temperatuur te komen, doch ze bleven hun werk doen en geen klacht werd gehoord.

We vermelden het werk van de chauffeurs van gemeente- en brandweerauto's en particuliere vrachtauto's. Ook deze mannen hebben dagen en nachten achter het stuur gezeten om arbeiders en materiaal te vervoeren. Lofwaardige prestaties, die nog overtroffen werden door de bestuurders der trailers, die het twijghout naar Rotterdam hebben vervoerd en die vanaf Woensdagavond tot en met Zaterdagavond vrijwel onafgebroken gereden hebben.

Ook de gemeentewerklieden en de mannen van de gemeentelijke handwerkregeling hebben voortreffelijk gewerkt en velen onder hen hebben de eerste dagen nauwelijks een bed gezien. Zij waren het, die de actie van begin tot het eind hebben meegemaakt, die elke dag opnieuw weer in koude, regen en sneeuw stonden, doch zij bleven paraat tot het laatste toe.

Zo hebben we in deze weken in Saasveld en Bornerbroek vogels van diverse pluimage gezien. We zagen boerenjongens, grondwerkers, doch ook metaalbewerkers, timmerlieden, schilders, kantoor personeel, onderwijzers, rijks- en gemeenteammbtenaren, jongens, kortom van alle beroepen, rangen of standen vertegenwoordigd tot spaarzame middenstanders toe.

Deze grote gemeenschap heeft bergen verzet en er is productief gewerkt. Zeker ook hier zijn fouten gemaakt, dit kon niet anders en niet steeds is er 100% deskundig gewerkt. Dit was ten enenmale niet te voorkomen. Van de duizenden, die in de bossen gewerkt hebben, was slechts een zeer klein percentage bekwaam voor dit soort werk. Het kon dan ook niet anders of er moesten fouten gemaakt worden, doch met zekerheid kan gezegd worden, dat de fouten zo minimaal mogelijk gehouden zijn.

Leiding en organisatie

Ondanks het feit, dat deze actie niet zorgvuldig kon worden voorbereid, heeft het Gemeentebestuur voor een organisatie gezorgd, die zeer goed functioneerde. Zowel in Saasveld als in Bornerbroek was steeds een aantal leidinggevende personen aanwezig. In Saasveld hebben wethouder Brink, de gemeenteopzichter van de Sprang, terzijde gestaan door bekwaam personeel der Nederlandse Heide-maatschappij gezorgd, dat er een productie rijshout

kwam, die buitengewoon hoog en van uitstekende kwaliteit was. In Bornerbroek waren wethouder Bos, de gemeentearchitect van Hal, die met behulp van gemeentewerklieden voor een perfecte organisatie hebben zorg gedragen en hoewel het hout in Bornerbroek niet van die mooie kwaliteit was als in Saasveld, toch is er in Bornerbroek zeer veel en geschikt hout gekapt.

Van zeer veel belang is de aanwezigheid van burgemeester Kaufmann geweest. Op gezette tijden bezocht hij de diverse werkobjecten en naast zijn kundig en gedegen inzicht in het werk, werden zijn bezoeken door de mensen zeer op hoge prijs gesteld.

Overigens was eenieder vol lof voor de wijze waarop het Bornse gemeentebestuur voor haar mensen gezorgd heeft. De maaltijden, die de mensen verstrekt werden, waren zeer goed en op hoge prijs werd gesteld, dat tijdens het werk nog eens een kopje koffie werd geschonken. Vooral bij koude dagen heeft zo'n simpel kopje koffie wonderen gedaan en bracht het de koude en vermoeide mannen weer nieuwe geestdrift en energie.

Elke arbeider ontving bovendien iedere dag een pakje sigaretten en dat dit in dankbaarheid werd aanvaard behoeft geen betoog.

Het is in de regel zo, dat de mensen graag en gauw kritiek hebben op het doen en laten van de Overheid, doch het moet gezegd worden, dat deze zelfde mensen nu vol lof waren voor de wijze, waarop de Bornse Overheid voor hen gezorgd heeft en dit werd niet onder stoelen of banken gestoken. De unanieme mening omtrent de verzorging was: "Het was af".

De ondersteuning

Zoals gezegd is door de loyaliteit der bevolking en een goede organisatie het mogelijk geworden, dat de landbouwers in Saasveld en Bornerbroek een groot aandeel hebben geleverd door mankrachten, paarden en materieel ter beschikking te stellen om het rijshout vanuit de bossen naar diverse laadplaatsen te vervoeren. In Saasveld was de heer

Hesselink, die namens het gemeentebestuur van Weerselo, hier zorg droeg, dat steeds een voldoende aantal paarden en wagens gereed stonden.

In Bornerbroek was het de heer Jannink, die nimmer tevergeefs een beroep deed op de landbouwers. In Bornerbroek heeft ook de tractor van de A.B.T.B. en de tractor van de heer Brummelhuis menige vracht hout uit de bossen gesleept. Werden de eerste dagen de vrachten rijshout per trailer naar Rotterdam vervoerd, vanaf Zaterdag 7 Februari 1953 werd het rijshout per schip naar Ouddorp vervoerd en wel vanuit de haven te Delden.

Doordat burgemeester Kaufmann erin geslaagd was schepen voor dit vervoer te charteren, kon het lange en dure vervoer per trailer vanaf deze datum achterwege blijven.

We hebben getracht met bovenstaande in grote trekken te schetsen hoe Borne gewerkt heeft om rijshout te verkrijgen voor de overstroomde gebieden en in het bijzonder voor de gemeente Ouddorp.

Hierbij mag niet onvermeld blijven het werk dat mevrouw Kaufmann bij deze actie heeft verricht. Zij was de centrale figuur bij het vervoer van het rijshout. In deze weken was het uiterst moeilijk om de benodigde trailers te verkrijgen. Zeer veel moeite moest zij zich getroosten en de vele en dikwerf vergeefse telefoongesprekken zijn ontelbaar, doch mevrouw Kaufmann is er steeds in geslaagd om tijdig de trailers te charteren en zowel in Bornerbroek als Saasveld ondervond het werk nimmer stagnatie door gebrek aan trailers.

Incidenten

Bij de actie "rijshout" hebben zich vrijwel geen excessen voorgedaan en een wanklank werd niet gehoord. Zeker ook bij deze actie kwamen mensen opdagen uit zucht naar sensatie. Er waren er die langer achter de kachel dan in de bossen vertoefden, ook kwamen er mensen uitsluitend om een kostenloze koffiemaaltijd of een gratis pakje sigaretten en nadat ze dit bemachtigd hadden huiswaarts togen, doch het waren er gelukkig maar enkelen.

Ook zijn we van grote ongevallen verschoond gebleven en dit is wel een gelukkige omstandigheid, want de kans op ongevallen bij dit werk, waar elkeen bijl of hakmes hanteerde, was zeker niet denkbeeldig. Voor zover bekend hebben zich slechts twee ongevallen voorgedaan. Een zekere B. de Boer wonende Burg. van Dijkstraat, had het ongeluk zich met het hakmes in de duim te slaan, waardoor hij een diepe vleeswond opliep. Een zekere A. Beekman werd getroffen door een vallende buis en werd hierdoor aan zijn gezicht bloedend verwond. Beiden werden door de wijkzuster in Bornerbroek verbonden en nadelige gevolgen hebben geen van

beiden ondervonden. Wel hebben de verband-trommels op het werk uitstekende verdiensten bewezen en vooral het jodiumflesje werd nogal eens aangesproken voor een schaafwond e.d.. Velen hadden ook een verbandje nodig voor een pijnlijke klem- of bloedblaar, omdat hun handen niet tegen dit harde en ongewone werk bestemd waren.

De enige ernstige gebeurtenis vond in Bornebroek plaats, waar van een zekere Lohuis aldaar, een sportfiets werd gestolen. De andere dag kwam het rijwiel weer terecht. De fiets was gestolen door een zwijntjesjager, die zich eerst in Goor een rijwiel had toegeëigend en in Bornebroek de gestolen fiets 'ruilde' voor de zo goed als nieuwe sportfiets. In Hengelo werd de man gearresteerd en in verzekerde bewaring gesteld. Lohuis kon dezelfde dag (Zaterdag 7 Februari) zijn rijwiel weer ophalen.

In bovenstaand overzicht hebben wij personen of groepen personen genoemd, die zich bij de actie zeer verdienstelijk hebben gemaakt. Bij een grootscheepse actie als deze kan het iet anders of er werden namen vergeten en hiervoor roepen wij bij voorbaat clementie in.

Hulp en ravitailering

Zo denken wij hier b.v. aan de burgemeester van Weerselo voor diens medewerking verleend bij de actie in Saasveld. We vermelden nog de medewerking van het bestuur van de A.B.T.B. in Bornebroek, de dames van 'Het Witte Huis'¹³⁾ in Borne, die vele uren bezig zijn geweest met het bereiden der warme maaltijden. Naast daadwerkelijke hulp hebben middenstanders anderzijds hun sympathie voor deze actie betoond. Zo o.m. de firma Deterd, die de door haar geleverde levensmiddelen ter beschikking heeft gesteld, de firma Wegter, die de huur voor borden. Lepels e.d. niet in rekening wenst te brengen en de firma van Wezel, die voor geleverde goederen 10% korting heeft verleend. Wanneer wij het resultaat van de actie 'rijshout' in één zin willen samenvatten, dan mogen en kunnen wij verklaren "De actie is een groot succes geworden, waarop Borne met voldoening kan terugzien".

Borne, 21 Februari 1953

De ambtenaar, H.J. Ellenbroek

Na de actie.

De Hoofdingenieur-directeur van Rijkswaterstaat directie Zuid-Holland, waaronder Goeree-Overflakkee valt, schrijft in haar dankbrief aan het gemeentebestuur op 16 maart 1953 tot slot: *"Uw onmiddellijke hulp heeft dus wel zeer veel uitwerking gehad en ik wil daarom ook gaarne Uw Gemeentebestuur, de inwoners van Borne en alle anderen, die aan het maken en verzenden van het rijshout hebben meegewerkt danken voor deze zeer te waarderen hulp".*

Op 1 april 1953 ontvangt burgemeester Kaufmann een advies van Staatsbosbeheer inzake de herbebossing van de percelen die Wilmink uit Bornebroek ter beschikking heeft gesteld. Een soortgelijk bericht zal naar gemeente Weerselo zijn gegaan. Of ze herbebost zijn? De vergroting van het boerenbedrijf was al aan de gang. Wie weet werd het na de 'ontstopping' wel landbouwgrond.

Ik vond ook nog een brief van Borne aan Ouddorp, gedateerd op 18 april 1953, waaruit blijkt dat een schipper een slaatje uit de ramp wil slaan. Voor het vervoer van rijshout dient hij eerst een rekening in bij gemeente Ouddorp en later nog een in Borne. Bij elke ramp blijkt zo iets wel te gebeuren. Contact tussen de gemeenten brengt de poging tot oplichting aan het licht.

Afsluitend stuurt burgemeester Kaufmann een brief aan collega Kleinenberg van Ouddorp.

Kaufmann: *"Uw oproep heeft een actie ontketend, die aanvankelijk niet heb kunnen voorzien"* en verderop: *"Met buitengewone spontaniteit en doorzettingsvermogen is gewerkt. Het weer was over het algemeen slecht (koud en sneeuwjachten)"* Kaufmann beschrijft ook het resultaat.

27982 bossen rijshout; 269 bossen latten en 2667 bossen palen.

De 5 stroomgaten op Goeree-Overflakkee zijn, met behulp van het rijshout uit Borne en Weerselo gedicht op respectievelijk : 11; 13; 27 en 30 februari

'53. Het laatste gat werd op 9 maart gedicht.

Bezoeken

Op 22 en 23 september 1954 brengt een aantal notabelen onder aanvoering van burgemeester Kaufmann een bezoek aan Ouddorp op uitnodiging van dat gemeentebestuur, met een bezoek aan de gerepareerde sluitgaten.

In 1955 op 11 en 12 juli volgt een tegenbezoek, waarbij ook Mr. J. Scholten van Weerselo in Borne wordt uitgenodigd. Dat de van 'rijshout' ontdane stobben weer ontloken zijn doet burgemeester van Ouddorp het volgende

uitspreken: "Bij de ontluisterde bossen en de boomstronken ziet u thans het nieuwe leven opkomen. Guido Gezelle¹⁴⁾ verwoordde het zo: "Uit alle wonden bloeit het geluk", dat is uw taak geweest".

En dan "Dat is me een taak geweest. Wij hebben een nederlaag geleden tegenover de zee, maar met

ongekende geestdrift zijn allen in Ouddorp aan het werk gegaan. Uw hulp heeft ons sterk gemaakt. Alleen in de strijd is men zwak, met zijn allen overwint men die. De mens kan staande blijven als men zich gesterkt weet door zijn medemens."

De rijshoutactie in het nieuws bij Ouddorp.

'Eilanden Nieuws' van 2 mei 1953 rapporteert ook over de Bornse en Weerselose actie. Het staat in een langer artikel 'Herstel van dijken rondom Ouddorp' over meer aspecten van het dichten van de 5 gaten bij Ouddorp en Middelharnis. Voor Borne is alleen interessant wat over de rijshout actie geschreven wordt. Hieronder dat deel van het artikel. Er wordt geen auteur vermeld. Hieronder in cursief het betreffende deel waarin ook Weerselo van een textielfabriek wordt voorzien.

Rijshout uit Borne en Weerselo kreeg men gratis.

Burgemeester Kleijnenberg uit Ouddorp vertelde ons, dat aan zijn oproep om rijshout door de mobilifoons, direct gehoor was gegeven. De gemeenten Borne en Weerselo spanden zich er voor (in) om Ouddorp van dit materiaal te voorzien. In deze plaatsen staan textielfabrieken, waarvan de arbeiders zich vrijwillig beschikbaar stelden om hout te hakken. Staatsbosbeheer en de Heide Mij had (den) de leiding. Daar de fabrieken moesten doordraaien werd een ploegenstelsel ingesteld, waardoor honderden arbeiders vrij kwamen die zich aan dit ongewone werk spontaan gaven, om daarmee daadwerkelijk hulp te bieden aan de dichtung van onze stukgeslagen dijken. Onder deze vrijwilligers waren 50 Ambonezen wier gezicht en handen open sprong(en) van de felle Februari koude, van vorst en sneeuw, maar de mannen zetten door. Er was nood, er moest geholpen worden! Is het niet om van zoveel spontane hulp

klein te worden?

Er was een boer die vrijwillig 13 ha hout af liet hakken, een man van wie in 1940 diens boerderij afbrandde en in 1944 nog eens. Dat was een man, die wist wat hulp betekende!

Er zijn buitengewoon veel offers gebracht en burgemeester Kleijnenberg was dan ook vol lof over dit werk. Beide gemeenten hadden dit hout geschonken en bovendien zelf de vracht betaald! In totaal aangevoerd 27982 bossen rijshout; 269 bossen latten; 1667 bossen palen. Het werd door 62 trailers vervoerd en in 10 schepen verladen.

Op 7 Febr. werkten in Saasveld 600 en in Bornebroek 400 vrijwilligers voor Ouddorp!

Geen wonder dat burgemeester Kleijnenberg naar deze plaatsen geweest is om die harde werkers en beide gemeentebesturen hartelijke te danken. Hij heeft ze uitgenodigd, om later te Ouddorp eens een kijkje te komen nemen!

Tot zover het verslag van van 2 mei 1953.

Duidelijk uit het verslag is dat Weerselo (Saasveld) een even grote rol als Borne (**Bornebroek**) speelde. Iets dat in de Bornse berichtgeving, tot nu toe, onderbelicht werd.

Verder blijkt uit het bericht uit 'Eilanden Nieuws' dat gemeente Ouddorp door de gemeente Den Haag geadopteerd werd. Ook dat het eerste sluitgat, na de ramp, in Ouddorp plaatsvond. Dit dankzij de snelle hulp uit Borne en Weerselo.

Niet onlogisch is het dat het boer Wilmink van Workerlanden 5 geweest is wiens boerderij in de jaren '40 tweemaal is afgebrand die de gemeente getipt heeft.

Zeer wel denkbaar is het dat de 13 ha nooit meer helemaal bebost zijn. De schaalvergroting van het boerenbedrijf was in de jaren '50 al in gang gezet. Als je de stobben nog verwijderde had je er mooi stuk landbouwgrond er bij. Werk met werk maken heette dat.

De banden met Ouddorp bleven nog een poos bestaan. Ik kreeg nog een bericht uit het 'Eilanden Nieuws' gedateerd 27 september 1966 waarin gewag gemaakt wordt van een bezoek van de Ouddorpse brandweer aan Borne. Borne ligt dan in Gelderland volgens die krant. Heeft dat te maken met het 'Gelderse' rijshout dat in 1953 geleverd werd? Burgermeester Kleijnenberg, dan gepensioneerd, en zijn vrouw maken ook de reis mee. In de raadszaal van de gemeente komt een mooie krab, een zogenaamde Noorman, te hangen die een week eerder aan Borne is aangeboden en uit Ouddorpse wateren stamt.

De reis was het afscheidscadeau aan de oud-commandant van de Ouddorpse brandweer die het doel van het jaarlijkse uitje mocht bepalen. Indertijd had hij Borne als raadslid bezocht. 'Ook werd een bezoek gebracht aan de 'Spanjaard' fabriek en werd ook het kasteel van Borne bezichtigd dat uit 1300 stamt.' Hier zal Twickel bedoeld zijn. Zou de krab nog in de raadszaal hangen?

Noten:

¹⁾De Twentsche Courant' is samengegaan met het 'Hengelo's dagblad' in dagblad 'Tubantia'.

²⁾Bornerbroek behoorde tot begin 21ste eeuw tot gemeente Borne, nu tot gemeente Almelo.

³⁾Het lijkt er dus op dat niet burgemeester Kaufmann zelf het bericht heeft opgevangen, wat elders wordt gesuggereerd. Wel heeft hij direct actie ondernomen, contact opgenomen met zijn collega Mr. Scholten uit Weerselo en zijn ambtenaren aan het werk gezet.

⁴⁾De Heidemij werd in 1888 opgericht als vereniging voor notabele particulieren om advies te geven bij het ontginnen van woeste gronden. Later deed zij ook de uitvoering. Momenteel is zij opgenomen in het bedrijf Arcadis.

⁵⁾In dat jaar werden de auto's van een provinciaalnummer voorzien. In Overijssel was dat de E.

⁶⁾Of wordt er over de herkomst gesproken. In dat geval is in Zuid-Holland niet bekend dat Borne in Overijssel ligt

⁷⁾Afkorting voor de toenmalige Hogere Textielschool en de Hogere Technische School uit Enschede.

⁸⁾In het artikel van Stevine Groenen (Boorn & Boerschop april 2018) en op de website van 'Borne Boeit' d.d. 01-02-2022 is sprake van duizenden. Dit staat ook in een bericht van burgemeester Kaufmann aan zijn collega in Ouddorp. Op basis van de gegevens is dit niet af te leiden. Er was een harde kern van werkers die nagenoeg iedere dag/nacht aanwezig was. Ze kregen vrij of maakten hun snipperdagen op. Alleen op zaterdag 7 februari worden in Bornerbroek 400 werkers geteld waaronder veel studenten uit Enschede (verslag uit Bornerbroek). In Saasveld, waar alles zeer nauwkeurig werd bijgehouden door de Weerselose ambtenaar Hesselink, werkten 550 mensen. Niet duidelijk is of ook de boeren die het rijshout naar de verzamelplaats brachten en de chauffeurs die het van daar

naar Delden vervoerden of de stapelaars die het schip in Delden vulden, zijn meegeteld. Door die onduidelijkheden mag aangenomen worden dat de 1000 werd overschreden. Het bericht duizenden zou kunnen slaan op het aantal gewerkte uren.

⁹⁾Oorspronkelijk was de bedoeling het kanaal vanaf de Rijn door de Achterhoek naar Twente te leiden. In de crisisjaren besloot men i.v.m. bezuinigingen het kanaal vanaf Almen bij Eefde aan te sluiten op de IJssel. Nu heten het dan ook Twentekanaal. In de jaren vijftig was de benaming van het oorspronkelijke kanaal nog in zwang. In 1950 werd de Rijn gekanaliseerd. De stuw te Driel bij Arnhem zorgde ervoor dat de IJssel meer water kreeg zodat de bevaarbaarheid van de IJssel verbeterd werd en daarmee ook de ingang van het Twentekanaal bij Eefde.

¹⁰⁾Zie hiervoor Robs Archief op www.robsarchief.nl en info@robsarchief

¹¹⁾Niets nieuws onder de zon, ook nu zijn er nog rellen.

¹²⁾De Ambonezen waren naar Nederland overgebrachte oud-KNIL-militairen en hun familie. Deze zullen uit Wierden (Hoge Hexel) gekomen zijn en waren gehuisvest in het kamp 'Vossenbosch' sinds 1951. In WO II zaten er Duitsers. Het lijkt mij onlogisch dat deze Ambonezen studenten van de Hogere Textiel School waren.

¹³⁾'Het Witte Huis' was indertijd een volkshogeschool van Rooms-Katholieke signatuur. De directeur was de heer J.G. Buijvoets, de latere burgemeester van de voormalige gemeente Ambt Delden. Voor WO II was het de woning van de directeur van Spanjaard. Momenteel is het in gebruik van Aveleijn, een instelling voor mensen met een verstandelijke beperking.

¹⁴⁾Guido Gezelle, Vlaams priester en dichter. Geboren in Brugge op 1 mei 1830 en aldaar overleden op 27 november 1899.

Onderstaand op deze pagina behoort niet tot dit artikel

AGENDA

Agenda voor de tweede helft van het seizoen 2023:

Vrijdag 8 en zaterdag 9 september Open Monumentendag. (Zie het programma in deze Boorn & Boerschop);

Vrijdag 15 september. Excursie naar Hattem. (In deze Boorn & Boerschop treft u een inlegvel aan waarmee U zich hiervoor kunt aanmelden);

Woensdag 18 oktober Siebe Rössel. Onderwerp: Bouwen in Twente;

Woensdag 22 november Dolf Ruesink. Onderwerp: Feest der Herkenning;

Midden december. Datum en onderwerp van de lezing is nog niet vastgelegd;

Woensdag 10 januari 2024 Niejoarsvissiet met optreden van Everthree.

Alle ledenavonden worden gehouden in de Stefanshof en beginnen om 19.30 uur.

De secretaris,

Bertie Velthuis